

TOP 10

1
Ruth Owen
Pingviinipoeg
Pingu.
Loe ja jutusta

2
Gill Paul
Titanicu armastuslood

3
Miranda Smith
Inimese keha.
Liikuvate piltidega
teejuht

4
Väikesed sammud
2-3-aastastele.
Joonista ja kleebi

5
Mark Carwardine,
Stephen Fry
Viimane
võimalus näha

6
Sig Lonegren
Pendliraamat

7
Hannu Jännes,
Owen Roberts
Linnulaule ja -hüüde

8
Mari Ono,
Roshin Ono
Origami.
Imepärsed
paberloomad

9
Kai Mäses,
Merike Varandi
Õpituba.
Häälikust jutuni

10
Loomi kogu ilmast.
Suur pildiraamat

EESTI KEELE RIIGIEKSAMI TÖÖVIHIK

Töövihik „Lugemisest kirjutamiseni“ sisaldab juhendeid ja harjutusvara funktsionaalse lugemise ja tekstiloome kohta. Arvestatud on eelkõige gümnaasiumi eesti keele riigieksami nõudeid lugemisülesannete täitmisel ja lühikirjandi koostamisel.

Vihikul on kaks kaalukat osa: „Lugemisest ja tekstianalüüsist“ ning „Kirjutamisest ja koolikirjandist“. Põgusamat tähelepanu on pälvinud stiil ja õigekeelsus, mida kirjandit kirjutades siiski käsitlemata ei saa jätta. Peatükid „Stiili- ja sõnastusvigadest“ ning „Tüüpilistest õigekeelse vigadest“ suunavad eksamisooritajat veenäidete ja praktiliste harjutuste kaudu vigu märkama ja ise neid vältima.

Õpilased arvavad sageli, et siis on lugemine selge, kui enam ei veerita ja suudetakse juturaamatut lugeda. Kaugeltki mitte. Oleme harjunud kuulma repliike, et lugesin küll, aga aru ei saanud. Siit algabki funktsionaalse lugemise oskamatuse. Õige lugemine käib koos kaasamõtlemisega, lugemine on päris tõsine vaimne töö. Ühtlasi on lugemisoskus kõigi õppeainete omandamise eeldus. Õppetekste ja eesti keele eksami lugemisülesannete tekste ei saa lugeda pealiskaudselt.

Tekst on sama kangekaalne nähtus nagu arvuti. Masinaga omatahtsi tegutseda ei saa, tal on oma kindel tegevuskood, mis tuleb ära õppida.

Teksti sisse minekul on samuti reeglid, mis tuleb selgeks saada, teksti tuleb osata avada. Funktsionaalne lugemine on teksti lahtikodeerimine. Selleks on kindlad võtted, need on vanad, ammu teada kirjandustunni võtted, kuid neid tuleb uuesti meelde tuletada. Igas tekstis, eriti ilukirjanduslikus, teenib iga väike vihje või detail autori seatud eesmärki, seda peab oskama märgata.

Töövihik „Lugemisest kirjutamiseni“ aitab õppida lugemisülesannete küsimusi eristama nende formuleeringu järgi (hinnangu-, analüüsi-, sünteesi-, tõlgendus-, fakti-, vahendav ja rakenduskuisimus), et vastata konkreetselt nõutule ja mitte laiali valguda. Näi-

diseks on toodud sagedasemate küsimuste valimik, et õppida kindlat küsimuseliiki ära tundma. Lugemisülesannete küsimustele vastamisel on tähelepanu pööratud teksti tõhusa lugemise võtetele ja püütud eristada tekstianalüüsi ning refereeringut, teksti tõlgendamist teksti võimaluste piires ja meelevaldselt tõlgendust.

Kirjutamisülesannete koostamisel on aluseks võetud senistes õpilaste eksamikirjandites esilekerkinud puudused, nagu lõikude sidusus, lõppsõna vähene üldistus ning probleemiarenduse pealiskaudsus. Arutlusvigadest on vaatluse all argumenditeerimisvead. Uudse teemana on vaadeldud pealkirjastamise võimalusi. Ilukirjanduslike, publitsistlike ja populaarteaduslike tekstide kõrval on analüüsi alustekstideks ka õpilaste kirjandeid. Töövihiku kirjutamisülesanded annavad õpilasele näidiste varal võimalusi ka eneseanalüüsiks ja tagasisideks.

Töövihiku õppetekste sisu valikul on silmas peetud silmaringi arendavaid teemasid meie praeguses ühiskonnas, nagu seda on eetilisus ja väärikus, rahvustunne ja müüt, võimu ja vaimu vahekord, keele ja kultuuri tähendus, poliitika, raha, hingeharidus jm.

Vihikus on lahti seletatud tekstianalüüsi oluliste mõistete sisu:

teema, probleem, sõnum e idee e peamõte, motiiv, detail, alltekst, refereerimine, tsiteerimine, tees e väide, tuummõte, tekstilõik, siire e sidusus, retsensioon, retseptatsioon, essee, manipulatsioon, demagoogia, marginaal jt. Vaadeldavad tekstid aitavad neid mõisteteid kinnistada.

Tekstiga seotud ülesannete kõrval leidub harjutusi õigekirja, sõnastuse ja stiili tüüpvigade kohta ning töökõigekeelsussõnaraamatuga.

Vihik on mõeldud kogu gümnaasiumi perioodil kasutamiseks, et asteastmelt harjutada tekstisügavuse mõistmist ja sidusa arvamusteksti koostamist. Eesti keele riigieksami eel võimaldab töövihik veel kord üle vaadata olulisemad raskused teksti mõistmisel ja loomisel.

Poetiliselt olen vihiku eesmärgi kokku võtnud tagakaanel oleva tekstiga:

Lugemine on kunst.
Lugemine on kirjasõna avamine.
Lugemine on harituse mõõdupuu.
Lugemise kaudu räägib tark targaga.
Lugemine on kirjutamise alustugi.

Kirjutamine on elu mõtestamine.
Kirjutamine on oma maailma avamine.

Kirjutamine on keele ja meele ühisjõud.

Kirjutamine on kunst.

ALLI LUNTER,
autor, Viljandi Kesklinna Kool

ARENDAME LUGEMISOSKUST

Inglise kirjanik Isaac D'Israeli on öelnud, et lugemine on omaette kunst, nii nagu ka mõtlemine ja kirjutamine. Kahjuks on koolides üha rohkem õpilasi, kellele nende kunstide omandamine on vaevaline. Heal juhul on omandatud lugemistehnika, tekstidest arusaamine ja oma mõtete kirjanepanek valmistab aga probleeme. Just neile mõeldes valmis „Lihtne lugemine“, mille eesmärk ongi arendada õpilaste lugemis- ja arutlemisoskust.

Kogumikus on üle kolmekümne teksti, mille juurde kuuluvad väga mitmekesised ülesanded: õpilastel tuleb tekstist küsimustele vastused leida, teksti põhjal vastata, oma arvamust avaldada, kiri kirjutada, tegelasi võrrelda ja iseloomustada, kava koostada, dialoog välja mõelda. Tek-

tid pakuvad võimalust tegelastega samastuda, arutleda nende väärtushinnangute ja käitumise üle ning juurelda loetu taustal oma probleemide üle.

Tekstid on valitud, lähtudes mitmest kriteeriumist. Ühelt poolt on oluline, et tunnis kasutatav tekst kõnetaks õpilasi, teisalt peaks see ärgitama arutelu ja kujundama väärtushinnanguid. Arvestatud on ka riiklikus õppekavas soovitatuga. Kõik lugemispalad on pärit laste- ja noortekirjandusest. Eelistatud on eesti autorid, kuid leidub ka väliskirjanduse näiteid, on nii tuntud kirjanikke kui ka noori, esimesi katsetusi tegevaid autoreid. Umbes kolmandik tekstidest on teostest, mis on ilmunud „Tänapäeva noorsooromaani“ sarjas. Üks kogumiku eesmärke on tekita-

da õpilastes lugemishuvi, loodetavasti aitavad sellele kaasa eakaaslastest rääkivad raamatukatkendid.

Lugemispalades käsitletakse noortele olulisi teemasid: esimene armastus, sõprus, perekond, üksindus

jne. Seda, millise klassiga kogumiku tekstidega töötada, on võimatu täpselt öelda, see sõltub konkreetsete õpilaste tasemest ja lugemisoskusest. Soovitan siiski alustada 6. või 7. klassist, sest suurem osa tekste räägib selle vanuserühma rõõmudest ja muredest, kuid lihtsamaid palu (nt „Berti jõulukingitus“, „Killuke loodust“) sobib käsitleda ka 5. klassiga. Kogumikust on abi ka siis, kui on vaja kesisevõitu lugemisoskusega õpilast ette valmistada põhikooli lõpuksamiks. Kui sügisel alustada lihtsamate lugemispaladega, on kevadel ehk ka keerukamad tekstid arusaadavamad.

Õpetajana tean, et abimaterjali ei ole kunagi liiga palju. Soovin, et „Lihtne lugemine“ oleks heaks abiliikseks õpilastega töötamiseks!

MERLE OJAMETS,
autor, Vaimastvere Kool

MATEMAATIKA 11. KLASSILE

Õpiku materjali võib tinglikult jaotada kahte ossa: 1) tõenäosusteooria ja matemaatilise statistika elemente (1. peatükk) ja 2) matemaatilise analüüsi elemente (jadad ja funktsioonid, nende piirväärtused, funktsiooni tuletis ja selle rakendused; peatükid 2–5). Õpiku lõpus on toodud ülesanded üldiseks kordamiseks, enamiku ülesannete vastused ja aineload.

Õpiku koostamisel on autorid (Kalle Velsker, Lea ja Tiit Lepmann) suurel määral lähtunud oma varasemast 11. klassi õpikust (matemaatilise analüüsi elemendid) ja 12. klassi õpikust (tõenäosusteooria ja statistika). Samas on uue õpiku koostamisel tehtud väga olulisi muudatusi, täiendusi ja parandusi.

Sarnaselt 10. klassi õpikuga, on ka see mõeldud eelkõige laia kursuse jaoks, kuid on samahästi kasutatav ka kitsa kursuse õpetamisel. Kitsale kursusele mõeldud teooria ja näited

on laia kursuse materjalist eristatud püstjoonega lehe veerisel. Samuti vastab kitsa ja laia kursuse teadmiste tasemele ülesannete jaotus A- ja B-ossa. Lisamaterjal matemaatikahuvilistele on aga eraldatud tärnidega.

Teemad on esitatud printsibiil kergemalt raskemale. Õppematerjal on nii nõrgematele kui ka tugevamatele õpilastele, nii eksamik, aga ka olümpiaadiks valmistamiseks. Materjal sunnib õpilasi mõtlema ja järeldusi tegema. Pärast järelduste tegemist esitatakse vastavad seosed või omadused. Õpikus on ka parasjagu tõestusi (jada piirväärtuse rakendused ringjoone pikkuse ja pindala leidmisel, logaritmid omadused jne), samuti on tõestustes kasutatud matemaatilist induktsiooni.

Iga peatüki lõpus on valik ülesandeid ja küsimusi enesekontrolliks. Viimaste iseseisev lahendamine võimaldab õpilasel selgusele jõuda selles, kas põhiline materjal on omandatud. Õpiku lõpus on esitatud ka kogu õppeaasta vältel õpitud või omandatud materjali kordavad ülesanded. Ülesannete lahendamise toetamiseks on õpiku lõppu lisatud enamiku ülesannete vastused. Õpiku sisekaanel on toodud peamised valemid ja definitsioonid.

Õpiku maht on küll suur, kuid see annab õpetajale võimalusi õppetöö diferentseerimiseks ja materjali valikuks.

Ülesannete valik on mitmekülgne. Lisaks rutiinsetele ülesannetele leidub õpikus terve rida rakendusliku sisuga ülesandeid füüsikast (nt kiiruse ja kiirenduse, radioaktiivse lagunemise kohta) ja majandusest (nt optimaalse turuhinna saamine kasutades tuletist, intresside arvutamine panganduses), huvitavaid probleemülesandeid (loovuse arendamiseks ja ise avastamiseks), aga ka elulise sisuga informatiivseid ülesandeid (Eesti rahvastiku koosseisust, perekonna sissetulekust, palkade muutumisest jne).

Laiadalt on mõeldud arvuti-programme kasutamisele. Hulgaliselt leidub ülesandeid, kus on nõutud näiteks funktsiooni graafiku joonestamine ja uurimine arvuti abil. Statistika kursuses on viidatud võimalusele kasutada andmeanalüüsi tabelarvutusprogramme ja mainitud ka neis enimkasutatavaid käske.